THE REPRESENTATIONS OF FEMINITY IN VOICULESCU'S NATURE

Iuliana Voroneanu(Păunescu)

PhD, "1 Decembrie 1918" University of Alba-Iulia

Abstract. Voiculescu intimate connection advocates the restoration between man and nature, which marked the existence of the Romanian people and destroyed modern civilization gradually.
Voiculescu's stories create a world of meanings in which the real coexists with the fantastic.
Thus nature can be regarded as a feminine entity in its many guises. Some feminine symbols that can be found in Voiculescu' s Stories are water, rain, fish, the moon, the forest, the cave, the ground
In the individual expression of the eternal feminine, there is always and everywhere around us, ever find love, sensuality, tenderness, sensitivity, charm, grace, purity, spontaneity and dedication.

Keywords: Fantastic, feminitate, ipostaze, simboluri, comuniune

Vasile Voiculescu este un creator de atmosferă, surprinzând lucid moartea lumii magice, sufocată de agresiunea rapidă a civilizaţiei inteligenţei. Proprie îi este prozatorului mai ales iscusinţa în ţeserea planurilor real-ireal, în obţinerea comuniunii om-natură, prin revitalizarea unor formule folclorice tradiţionale, prin aglomerări seriale, prin surprinderea vibraţiei intime a regnurilor.

Dezvăluirea de către Voiculescu-sau încifrarea, pentru unii- a semnificaţiilor unor simboluri şi structuri mitice, a rosturilor unor practici magice, este adevărat prin intermediul artei, legate de vânătoare, pescuit şi păstorit, intră în conexiuni multiple. Totul se întâmplă în cadrul natural, elementele feminine ale naturii joacă un rol important în amplificarea stărilor şi trăirilor personajelor.

Relaţia povestirilor voiculesciene cu fantasticul

S-a scris şi s-a vorbit foarte mult despre fantasticul în proza lui V. Voiculescu. El cunoscuse atâtea zone ale ţării şi a mărturisit că practicile magice, datinile, atitudinile şi mentalităţile arhaice l-au interesat şi din perspectiva medicului şi educatorului. Dezvăluirea de către Voiculescu-sau încifrarea, pentru unii- a semnificaţiilor unor simboluri şi structuri mitice, a rosturilor unor practici magice, este adevărat prin intermediul artei, legate de vânătoare, pescuit şi păstorit, intră în conexiuni multiple. Totul se întâmplă în cadrul natural, elementele feminine ale naturii joacă un rol important în amplificarea stărilor şi trăirilor personajelor.

Aparţinând grupării gândiriste, Voiculescu pledează pentru refacerea legăturii intime între om şi natură, care a marcat existenţa poporului român şi a fost distrusă treptat de civilizaţia modernă. În descrierile lui se observă o spiritualizare a materiei: îndărătul realităţilor palpabile se mişcă entităţi inefabile cu care omul intră într-o misterioasă comunicare.

Povestirile lui Voiculescu închid în sine o lume plină de semnificaţii în care are loc o convieţuire a realului cu fantasticul, dar şi a miraculosului cu fantasticul, într-o alternare uimitoare de planuri. Scriitorul ne poartă în universul său în aşa fel încât, trezindu-ne în plin fantastic, nu ştim când şi cum am trecut hotarele realului.

Spaţiul în care se manifestă supranaturalul este extrem de precis delimitat: un spaţiu izolat de influenţa civilizaţiei şi de orice formă de viaţă socială, reprezentat printr-o natură

BDD-A25709 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:44 UTC)

sălbatică(pădurea, apa, muntele) şi uneori greu accesibilă şi un timp nedefinit, repezentat simbolic prin timpul nocturn.
Parcurgând ,,Povestirile'' lui V.Voiculescu, se constată ferma opţiune estetică a prozatorului pentru fantasticul de sorginte folclorică, susţinut de un puternic substrat arhetipal. Influenţa tradiţionalismului este evidentă în alegerea temelor şi motivelor literare, izvorâte din experienţa magică a satului românesc sau adaptate acestei experienţe.
Proza voiculesciană confirmă părerea că fantasticul e un gen prin excelenţă descriptiv, că el se bazează pe o adevărată şcoală a privirii. Scriitorul observă şi ,,interpretează'' natura, aşezând în reprezentare peisagistică accente anticipative ale evenimentelor. Universul imaginar din ,,Povestiri'' este construit în forma unui ***cronotop*** al primitivităţii sălbatice.

Natura şi Femeia - ipostaze ale feminităţii

Natura voiculesciană poate fi privită ca o entitate feminină, în multiplele ei înfăţişări, dar mai ales lumea de la munte şi din împărăţia bălţilor, este natura pe care scriitorul a purtat-o în suflet, mereu dornic de a vedea cu ochii minţii şi de a simţi mişcarea, culorile, frumuseţea, tumultul şi de a reda totul în cuvinte. De remarcat astfel că la Voiculescu, voluptatea de a lua contact cu natura este de ordin vizual. El percepe natura cu ajutorul privirii. Ochiul său deschis spre lume se bucură de expresivitatea formelor vegetale, de schimbarea luminii, de culorile cerului şi norilor, de ivirea norilor.

Natura serveşte dispoziţiilor sale spirituale. El este receptiv la vitalitatea, la dinamismul prefacerilor naturii, la mobilitatea elementelor feminine, la pulsul, tensiunea şi agitaţia debordantă a naturii, la relaţia specială creată între personaje, trăirile lor şi elementele cadrului natural. Voiculescu exploatează stările paroxistice ale acesteia: revărsările de ape, respiraţia uriaşă a aglomeraţiei umane şi animale, viscolul năpraznic, fierberea, tumultul, ciocnirile violente. În același timp, natura voiculesciană este guvernată de reguli ce subsumează existenţa feminină în jurul nostru, dar a şi preluat din comportamentul fiinţei-femeie. Ea este fie supusă, pasivă, receptivă, sensibilă la nevoile oamenilor, fie dezlănţuită, dominantă, rezistentă, independentă.

Trăsăturile feminine ale elementelor naturii sunt receptate şi redate de către Voiculescu într-un mod care atrage atenţia, deoarece între acestea există o legătură strânsă. Ele se îmbină şi se influenţează reciproc. În natură el descoperă acele forţe primare ale cosmosului care au generat viaţa planetei şi în care omul însuşi îşi găseşte îndepărtata sa origine. Aceste forţe se constituie şi se materializează în elementele feminine ale naturii, de care omul modern se devitalizează în condiţiile civilizaţiei moderne: apa, ploaia, luna, pădurea, pământul, peştera. Prezentarea pe larg a elementelor feminine întâlnite în opera lui Voiculescu încearcă să evidenţieze adevăratele semnificaţii a acestora.

Descrierea personajelor feminine se bazează pe oscilaţia între realitatea fermă şi basm, pe un amestec subtil de linii fantastice şi reale. Portretele împrumută, prin armonie dimensiuni ale clasicităţii folclorice, trădând însă dispoziţie la culoare şi voluptatea liniei detaliate. Atributul unic al puţinelor personaje feminine este frumuseţea, o frumuseţe izbitoare, care atrage atenţia asupra unei semnificaţii specifice a privirii.
Există o relaţie dintre femeia fiinţă şi latura feminină a naturii, plecând de la ideea că feminitatea şi manifestarea trăsăturilor ei presupun o modificare a categoriilor mentale, deoarece dislocă structura viziunii obişnuite a lumii înconjurătoare sau a propriului echilibru interior. În faţa ipostazelor feminităţii personajele experimentează senzaţii şi trăiri pe care am încercat să le ilustrez. Povestirile ilustrează psihologii relativ sumare de personaje feminine, însă natura ca entitate feminină este bogat reprezentată prin prezenţa numeroaselor elemente feminine. Manifestarea feminităţii în aceste povestiri are ca rezultat obţinerea comuniunii om-natură, dar şi expresia unei insecurităţi lăuntrice, o inaderenţă între om şi natură, care poate conduce la depersonalizarea individului, a ipostazei masculine.

BDD-A25709 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:44 UTC)

Femeia ca ipostază a feminităţii, are capacitatea necesară să administreze relaţiile sentimentale, să asigure relaţii interumane, stabilitate şi iubire. Ea e dotată cu talentul necesar pentru a simţi motivaţiile şi sensul vorbelor şi al comportamentului, putând prevedea finalităţile sau luând măsuri.

Natura, cu toate elementele feminine, în această ipostază, are capacitatea de a mijloci relaţiile interumane, de a da stabilitate şi de a oferi protecţie pentru manifestarea iubirii, de a potenţa actul iubirii, prin farmecul şi magia pe care le poate exercita asupra fiinţei umane. Dar totodată poate fi potrivnică omului, revărsîndu-şi toată energia negativă acumulată prin acţiunile omului, sau, fiindcă aşa este scris. Din vreme în vreme, natura îşi dezlănţuie stihiile, se manifestă distructiv, ia tribut de vieţi omeneşti şi apoi revine la starea iniţială.

În literatura română întâlnim scriitori care au redat în operele lor ipostaze ale feminităţii, atât femeia, cât şi elementele feminine ale naturii. Ca personaje principale sau secundare, sau chiar prezenţă episodică, acestea aduc acea notă de feminitate cadrului în care se desfăşoară acţiunea, imprimă acţiunii sensibilitate, fineţe, căldură, blândeţe, îndărătnicie chiar. Aceste atribute ale feminităţii îmblânzesc duritatea acţiunii sau accentuează dramatismul acesteia.

Natura misterului feminin identificat în diferitele ipostaze ale feminităţii însufleţeşte mai mult decât orice altceva. În expresia individuală a eternului feminin, care există dintotdeauna şi peste tot în jurul nostru, regăsim oricând iubirea, senzualitatea, gingăşia, sensibilitatea, farmecul, graţia, puritatea, spontaneitatea şi dăruirea.

Simboluri/elemente feminine ale naturii în Povestirile lui Voiculescu

Natura înseamnă pentru V.Voiculescu în primul rând vitalitate. În natură el descoperă acele forţe primare ale cosmosului care au generat viaţa planetei şi în care omul însuşi îşi găseşte îndepărtata sa origine. Aceste forţe se constituie şi se materializează în elementele feminine ale naturii, de care omul modern se devitalizează în condiţiile civilizaţiei moderne, întruchipând câteva simboluri feminine.

Simboluri acvatice

Apa – semnificaţiile simbolice ale apei pot fi reduse la trei teme dominante: origine a vieţii, mijloc de purificare, centru de regenerescenţă-ce pot fi regăsite chiar în cele mai vechi tradiţii, ele formând combinaţii imaginare dintre cele mai variate, deşi toate coerente.

Apa este un mobil al intrigii, mânată spre o nouă alcătuire a zodiilor în ,,Pescarul Amin''. Ivirea din străfunduri a unui morun fabulos, ,,arhanghel al apelor'' e precedată de revărsarea Dunării furioase, devenită ,,un imens şir de dâmburi rostogolitoare''. Apa nu-şi poate nega originea voluptoasă şi, pe pământ, ea se arată a fi un element al iubirii şi al unirii cu atotputernicia cerească. Reprezintă o sursă de fecundare a sufletului: râul, fluviul, marea reprezintă cursul existenţei umane şi fluctuaţiile dorinţelor şi sentimentelor. Rătăcirea eroilor la suprafaţa apei arată că ei sunt expuşi pericolelor vieţii, simbolizate în mit prin monştrii ieşiţi din adâncuri.

Pentru Voiculescu apa rămâne leagănul vieţii şi al morţii, al dragostei şi eliberării de păcat. În ea trebuie căutaţi şi pot fi regăsiţi strămoşii(,,Pescarul Amin''), ea se identifică cu spaţiul dragostei, chiar dacă e plătită cu viaţa(,,Lostriţa''). Este vorba, prin urmare, de o obsesie a scriitorului în legătură cu adevărul elementar că apa ca element al universului a fost şi a rămas întotdeauna izvorul şi leagănul primordial al vieţii pe pământ. Asemeni unei fiinţe umane, apa captează toate energiile negative ale universului, adună toată ura şi necazurile produse de revărsările ei care nu pot fi stăvilite de puterea omului: ,,Apele, îngreuiate de piedica zăplazurilor, se încarcă de ciudă, curg dense, dure, ca de rece metal topit...''

Peştele, emblemă a apei, este simbolul fecundităţii şi înţelepciunii. Trăind ascuns în adâncurile apei, el este pătruns de puterea sacră a genunii. El doarme în lacuri sau străbate fluviile şi dăruieşte ploaie, umezeală sau provoacă revărsări. El poate fi asimilat revărsărilor de după iarnă, cu valuri ce se umflă şi înghit totul ca un potop purificator, precum şi noianului mişcător şi anonim unde ajung toate. Aici domneşte principiul Umed, ca principiu al topirii, al dizolvării,

BDD-A25709 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:44 UTC)

al învăluirii, al contopirii părţilor într-o totalitate, aceasta extinzându-se pe măsura imensităţii fluide ce ne înconjoară.

Lostriţa-sirenă din povestirea cu acelaşi titlu este o semi-zeitate a apei şi a aerului, un element confuz şi necurat. Morunul, strămoşul lui Amin, ,, urcase din alte lumi de ape, de departe, se altoise cu băştinaşii şi întemeiase între braţele fluviului neamul cel tare al Aminilor''.

Ploaia este universal considerată simbolul influenţelor cereşti ce se exercită asupra pământului, fiind în mod evident, elementul fecundator de pe urma acţiunii căruia pământul devine fertil. Ploaia lunară comportă şi simbolismul obişnuit al fertilităţii, al înviorării. Ploaia, fiică a norilor şi a furtunii, adună laolaltă simbolurile focului(fulgerul) şi a apei. De aceea, ea prezintă o dublă semnificaţie, de fertilizare spirituală şi materială. Căzând din cer, ea înseamnă şi un dar al forţei divine.

Noaptea este considerată fiica Haosului şi mama Cerului şi a Gliei. Ea a dat naştere somnului şi morţii, viselor şi spaimelor, duioşiei şi înşelăciunii.

În povestirile lui Voiculescu noaptea vrea să ia în stăpânire lumea, atât celelalte elemente feminine, cât şi reprezentanţii lumii oamenilor. Nu e lipsit de semnificaţie faptul că deschiderile spre lumea magicului natural sunt specifice imaginarului nocturn: fie că e vorba străfundurile tenebroase ale apelor, fie de întunericul terestru, sugestia dominantă e legată de noaptea timpului, de coborârea în preistorie şi de refacerea în acest mod a legăturii intime între om şi natură. Tocmai ideea că unitatea iniţială a lumii poate fi regăsită printr-un eveniment suprafiresc face ca textul să fie fantastic, dar nu terifiant; ruptura săvârşită ,,în sânul inalterabilei realităţi'' nelinişteşte, fără să înspăimânte.

Noaptea devine locul privilegiat al comuniunii de neînţeles, e jubilarea dionisiacă. Ea e legată de coborârea pe o scară tăinuită, de contopire amoroasă. Majoritatea legăturilor care au loc între iubiţi au loc noaptea, ,, spre miezul nopţii''. Doar acum refacerea legăturii intime între om şi natură poate avea loc, refacerea legăturilor rupte datorate lumii civilizate este pe deplin favorizată.

Simboluri terestre

Pământul este principiul pasiv, perfecţiunea care primeşte acţiunea principiului activ. Glia suportă iar cerul acoperă. Toate fiinţele se împărtăşesc din ea de la naştere, căci este femeie şi mamă. Pozitive, virtuţile ei sunt blândeţea şi supunerea, fermitatea liniştită şi durabilă, dar şi umilinţa.

Asimilat cu mama, pământul este un simbol de fecunditate şi de regenerare. El naşte toate fiinţele, le hrăneşte, le protejează împotriva oricărei puteri de distrugere, apoi primeşte din nou germenele fecundator. Pământul, în forma câmpiei, avid de apă este menţionat în ,,Sezon mort''-,,liniştite drumuri de ţară, cu praful de trei palme'', Voiculescu numindu-l ,, Sahară nemilostivă''. În această ipostază, pământul aşteaptă ,,seminţele'' de ploaie, pentru a-şi exercita capacitatea de regenerare şi de fecunditate. Vegetaţia are nevoie de un alt element feminin, ploaia.

Peştera este arhetip al uterului matern. Ea reprezintă lumea, un loc al neştiinţei, al suferinţei şi pedepsei, în care sufletele omeneşti sunt ţinute închise şi încătuşate. Simbolismul peşterii cuprinde nu numai înţelesul cosmic, ci şi etic sau moral. Peştera şi spectacolul ei reprezintă lumea aceasta de aparenţe agitate, din care sufletul trebuie să iasă pentru a contempla adevărata lume a realităţilor-lumea ideilor. Intrarea în peşteră înseamnă întoarcerea la origini şi, de aici,înălţare la cer, ieşire din cosmos.

Ca şi în cazul Luparului şi al părintelui Sofonie, peştera simbolizează primitivitatea şi izolarea în care trăieşte omul lui Voiculescu, simplitatea naturală a unei lumi ce nu cunoaşte noţiunea de confort. Feminitatea peşterii determină descătuşarea sufletului închis în spaţii rigide, stricte(zidurile mănăstirii). Eroul din ,,Schimnicul'' se redescoperă, comunică cu puterile ascunse ale pământului, ale forţelor magice. El lasă în urmă mănăstirea, toate amintirile despre o viaţă deloc fericită şi se retrage în peşteră pentru a-şi găsi liniştea, pentru a deveni el însuşi.

BDD-A25709 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:44 UTC)

Pădurea constituie un adevărat sanctuar în stare naturală, acoperământul unui munte şi puterea acestuia. Ca simbol al vieţii, copacul poate fi considerat o legătură, un intermediar între pământul în care îşi înfige rădăcinile şi bolta cerească pe care o atinge cu creştetul.

În general, pădurea lui Voiculescu este pătrunsă de fabulos, natura vegetală rămasă în sălbăticie, neatinsă de om, îşi apără tainele, iar străinii nu pot pătrunde în aceste locuri fără acceptul ei. Pădurea sa este o făptură feminină în sine, capabilă de sentimente şi pasiuni, înzestrată cu suflet care este perceptibil, prin freamătul ramurilor şi şoaptele frunzelor, prin răsuflarea adierilor de vânt.

Pădurea din „Sezon mort'' este o pădure sălbatică, rămăşiţă încă impunătoare şi pură a străvechiului codru al Vlăsiei, unde trăiesc vieţuitoare de toate felurile, o comoară de culori jucăuşe şi o explozie de viaţă unanimă.

Simboluri cosmice

Luna simbolizează dependenţa şi principiul feminin, precum şi periodicitatea şi reînnoirea. Luna este un instrument de măsură universal. Acelaşi simbolism leagă între ele Luna, Apele, Ploaia, caracterul prolific al femeii, al animalelor, al vegetaţiei, destinul omului după moarte şi ceremoniile iniţiatice. Ea este asimilată cu apele primordiale de unde începe manifestarea, noaptea, umezeala, subconştientul, imaginaţia, visul, receptivitatea, femeia şi tot ce este trecător, influenţabil, prin analogie cu rolul ei astronomic de reflector al luminii solare. Luna are un farmec aparte în povestirile lui Voiculescu. Magia se exercită prin lumina stranie a lunii, în întunericul nopţii. Ea provoacă stări diferite asupra personajelor, de la nelinişte până la rezonanţa fiinţei cu natura. Natura chiar este dominată de un instinct erotic fabulos: energii devastatoare şi obscure răscolesc deopotrivă om, animal şi natură, prinşi în vârtejul unei adevărate beţii a fecundităţii.

Prezentarea pe larg a elementelor feminine întâlnite în opera lui Voiculescu încearcă să evidenţieze adevăratele semnificaţii a acestora. Luate în ansamblu, elementele feminine sunt rezultatul unor forţe şi legi neştiute, care au generat viaţa planetei, în care omul însuşi îşi găseşte îndepărtata sa origine. Aceste forţe se constituie şi se materializează în elementele feminine ale naturii, de care omul modern se devitalizează în condiţiile civilizaţiei moderne.

BIBLIOGRAPHY

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicţionar de simboluri*, Bucureşti, Editura Artemis

Ocinic, Mirela, *Un vis iluminat de-un fulger*, Sibiu, Editura Imago, 2002

Ocinic, Mirela, *Structuri ale imaginarului în proza scurtă românească din secolul XX,* Sibiu, Editura Imago, 2002

Ocinic, Mirela în *Cercetări de limbă şi literatură,* Tomul XI, 2000-serie nouă, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 2000

Popescu, Florentin, *Pe urmele lui Vasile Voiculescu*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1984

Sorescu, Roxana, *Interpretări,* Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1979

Tudose, Cerasela, *Gen şi Personalitate,* Editura Tritonic, Bucureşti, 2005

Zaharia-Filipaş, Elena, *Introducere în opera lui V. Voiculescu,* Bucureşti, Editura Minerva, 1980

BDD-A25709 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:44 UTC)